

Kana jechuun soomni hojii gubbaa nyaata, dhugaati fi wanta sooma cabsan biroo dhiisuu qofaan guutuu kan taâ€™™u osoo hin taâ€™™in, ibaada guutuu qaamaa fi ruuhi qabuudha. Qaamni soomaa wantoota sooma cabsan kanneen akka nyaata, dhugaati fi qunnamti dhiisudha. Ruuhiin ykn lubbuun soomaa immoo nafsee ofii Rabbiif ajajamuu fi Isa sodaachu irratti sassaabu fi wanta Inni dhoowwe hundarraa fageessudha.

Nama soomu meeqatu jira, sooma isaatirraa homaa hin argatu beelaa fi dheebu malee. Nama meeqatu halkan dhaabbata, dhaabbannaa isaatirraa ifaajee fi hirriba dhabuu malee homaa hin argatu. Sababni kanaa, lubbuu ibaada dhiisun boca qofa irratti xiyyeefachuudha. Ibaadan yommuu ruuhi ykn lubbuu dhabu bocni ykn qaamni isaa Rabbiin biratti wanta sirritti ilaallamu miti.

Kaayyoon soomaa inni guddaan namoota nyaata, dhugaati fi wantoota sooma cabsan biroo irraa dhoowwu qofaaf osoo hin taâ€™™in nafsee namaa tana wanta fokkuu fi fedhii gadi buâ€™™aa irraa qulqulleessu, Rabbiin sodaachu, naamusa (adaba) Islaama qabachuu fi murtiwwan shariâ€™™aa hordafuu irratti leenjisuudha. Akkasumas, hiyyeeyif garaa laafu, nafsee obsaa fi ijjannoo irratti leenjisu fi mindaa (ajrii) guddaa Rabbi Oltaâ€™™aa bira jiru akka kajeeltu taasisuudha.

Naamusni lammataa yeroo soomaa hordofan haajaa tokko malee iyyuu dhiisudha. Bakka namoonni walitti qabamaniitti sagalee olkaasanii iyyuun wanta amala gaarii faallessuudha. Aqliin nama kanaa hirâ€™™uu akka taâ€™™etti ilaallama.

Naamusni sadaffaan yeroo soomaa hordofan nama nama arrabsuu fi loluuf dhufe wanta fakkaatun itti deebisuu dhiisudha. Adaba nama soomu keessaa tokko dirree arrabsoo fi lolaatti faallaa sanii taâ€™™uudha. Namni tokko yoo isa arrabse ykn loleen, âœ•Ani nama soomuâœ• haa jedhu. Kana jechuun naamusa nama soomu irraa eeggamu waan hordofuuf fakkaata sanii akka itti hin deebisne haa beeksisu. Akkuma inni arrabseetti arrabsuu dadhabee osoo hin taâ€™™in ibaada soomaa waan uffateef jaalala Rabbi barbaaduun fakkaata wanta badaa akka itti hin deebisne isa dhoowwe. Akkasumas, naamusa soomaa faallessun lubbuu/ruuhi soomaa balleessu dandaâ€™™a. Sababni isaas, wanta badaa fakkaataa isaatiin deebisuun lubbuu fi kaayyoo soomaa faalleessa. Kaayyoo soomaa keessa tokko obsaa fi wal dandaâ€™™u nama barsiisuu waan taâ€™™eef namni wanta badaa fakkaataa saniin yoo deebise, sooman nafsee isaa leenjisa hin jiru jechuudha.

Faaydaa fi Mindaa Soomaa

Faaydaa fi Mindaa sooma bakka lamatti qoonne ilaalu dandeenya. Tokkoffaa: Faaydaa fi Mindaa namni soomu addunyaa tana keessatti argatu. 2ffaa: Faaydaa fi Mindaa Aakhiratti argatu.

Hadiisa armaan olii keessatti, **soomni gaachana** yommuu jedhu, faayda addunyaati fi Aakhirah of keessatti qabata. Gaachana jechuun wanta rakkoo fi miidhaa namarraa dhoowwudha. Yeroo lolaa ykn farda gulufsiisan eboo fi xiyya ofirraa eeguf godhatu. Soomni gaachana kan jedhameef nama soomu san badii keessatti lixuu irraa ni tiiksa. Namni yommuu nyaatu fi dhugu, nafseen isaa sochoâ€™™uun badii hojjachuuf dharraati. Garuu namni soomu soomni isaa Rabbiin biratti fudhatama akka argatuuf naamusaa soomaa kan hordofuu fi badii irraa kan fagaatudha. Soomni wanta hayyamama dhiisan malee guutuu hin taâ€™™u. Tolee, wanta hayyamama yoo dhiisan, wanti dhoowwamaan hoo maal taâ€™™inna laata? Namni dhugaan amanee soomu wantoota haraama (dhoowwamaa) irraa ni fagaata.

Soomni ibidda fedhii qabbaneessuun hojii badaa irraa akka of qaban nama taasisa. Fakkeenyaaf, dargaggeessi ibidda fedhii sooman yoo qabbaneesse, badii zinaa irraa dhalatu irraa ni tiikfama. Addunyaa tana keessatti dhibee qunnamtiin daddarban kanneen akk Eedisii fi kan biroo irraa ni eeggama. Aakhirattis ibidda hamaa jalaa nagaha baha. Kanaafi, Qur'aana keessatti akkana jechuun nama fedhii ofi too'amu faarse:

﴿وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ ۖ فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ﴾

•Namni Gooftaa isaa dura dhaabbachuu sodaate fi lubbuu ofii waan ishiin hawwitu irraa dhoorge, dhugumatti Jannanni bakka qubannaa isaati. (suurat An-naazi'aat (79):40-41)

Soomni karaa guddaa lubbuu ofii wanta badaa ishiin hawwitu irraa ittiin dhoowwaniidha. Abdullah bin Mas'ud (Radiyallahu anhu) akkana jechuun gabaase: Yeroo dargagummaa fi qabeenya hin qabne taane Ergamaa Rabbii (SAW) waliin turre. Ergamaan Rabbii(SAW) akkana jedhan Yaa tuuta dargaggootaa! Namni isin keessaa ba'aa fuudhaa danda'u haa fuudhu. Sababni isaas ija ofii akka gadi qabatuu fi qulqullumaa isaa akka eeguf isa gargaara (kana jechuun zinaa akka hin hojjanne isa gargaara). Namni fuudhuu hin dandeenye haa soomu. Soomun fedhii qunnamtii saalaa hira'isaati. Sahiih Al-Bukhaari 5066

Jiyni Ramadaanaa ji'a Qur'aana itti qara'an, zikrii itti heddummeessan, salaata baay'isanii itti salaatan, tawbaa fi istighfaara itti baay'isan, sadaqaa itti kennanii fi hojii gaggaarii biroo halkanii guyyaa itti hojjatan yoo ta'ee, soomni gaachana badii fi adabbii irraa nama eegu namaaf ta'u. Ta'uu baannaan, jiyni Ramadaanaa ji'a filmii itti ilaalan, caati itti qama'aa bulan, halkanii guyyaa itti rafan, nyaata baay'ee itti nyaatan, tapha itti taphatanii fi wantoota faaydi hin qabne fi badaa biroo itti hojjatan yoo ta'ee, soomni namaaf gaachana hin ta'u. Ruuhi ykn lubbuu waan hin qabneef.

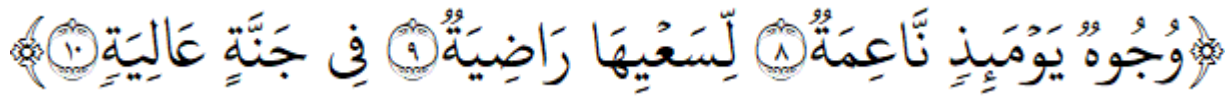
Faaydan biraa namni soomu argatu gammachuu yeroo sooma hiiku fi yeroo Gooftaa isaa qunnamu argatuudha. Mee yeroo dheebonnu fi beelofnu maal akka taanu haa ilaallu. Dheebuu fi beela cimaa booda yommuu nyaataa fi dhugaati argannu ni gammanna. Haaluma kanaan namni guyyaa sooma irra oolee yommuu galgala sooma hiiku gammachuun guddaan itti dhagahama. Kuni faayda soomni nafseef kennuudha. Nafseen teenya yeroo hundaa gammachuu barbaaddi miti ree? Ammas namni soomu Guyyaa Qiyaamaa mindaa guddaa sababa sooma isaatiin yommuu Rabbiin biratti argatu garmalee gammada. Rabbiin subhaanahu wa ta'aalaa mindaa warroota amananii fi hojii gaarii hojjachuuf carraaqaa turan erga dubbatee booda akkana jechuun isaan dubbisa:

إِنَّ هَذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً وَكَانَ سَعْيُكُمْ مَشْكُورًا

•Dhugumatti kuni mindaa isiniif ta'ee jira. Dalagaan keessanis galateefamaadha. Suuratu Al-Insaan 76:22

Kana jechuun Jannanii fi qananiin ishii keessa jiru sababa amantanii fi hojii gaarii hojjattaniif mindaa isiniif taâ€™™ee jira. Dalagaan isin addunyaa irratti hojjataa turtan Rabbiin qananii guddaa isiniif kennuun galateefamaa taâ€™™ee jira.

Namni hojii gaggaarii akka soomaa hojjataa ture yommuu qananii kana argu garmalee gammada. Qurâ€™™aana keessatti:

â€œFuulonni gariin guyyaa san kan qananiâ€™™an taâ€™™uu. Dalagaa isaaniitti gammadoodha. Jannata ol-fagoo keessa jiraatu.â€• Suuratu Al-Ghaashiyah 88:8-10

Kana jechuun namoonni amananii fi dalagaa gaarii hojjataa turan Guyyaa Qiyaamaa fuulli isaanii qananii fi gammachuun ifa. Sababa addunyaa irratti Rabbiif jedhanii hojii gaggaarii hojjatanii fi rakkoo isaan qunname obsaan dabarsaniif, yommuu mindaa isaanii argan, garmalee gammadu. Jannata ol fagoo keessa taâ€™™u. Kanaafu, namni mindaa guddaa kana yommuu yaadatu, soomni homaa isatti hin fakkaatu.

Soomni hojii dhoksaa iklaasni namaa itti mirkaneefamu waan taâ€™™eef Rabbiin subhaanahu wa taâ€™™aalaa â€œSoomni Anaafi. Anatu isaan (soomaan) mindaa kafalaaf.â€™™ Jechuun waadaa gale. Rabbiin subhaanahu mindaa soomaa ofitti qabe. Hojiiwwan gaggaariin biroo lakkoofsa isaanitiin baayâ€™™atu. Hojiin gaariin takka siâ€™™a kudhan baayâ€™™achuun hanga dachaa dhibba torbaa yookiin san caalaa geetti. Soomaf garuu Rabbiin mindaa isarratti (sooma irratti) kafaluuf ofitti qabuun lakkoofsa malee kafalaaf.

â€œSababa Kiyyaaf fedhii foonii, nyaata fi dhugaati dhiise.â€• Namni wanta jabaa lama nama dhiiban fedhii isaatiin Rabbiif jedhee dhiisa. Wantoonni lamaan kunniin: nyaataa dhugaati fi qunnamtii saalaati. Namni Jaalala Rabbii barbaadun wantoota kanniin yoo dhiise, Rabbiin subhaanahu wa taâ€™™aalaa arjaa Isaatiin mindaa lakkoofsa malee kennaaf. Wanti asirraa hubannu, namni mindaa guddaa sooma irraa kan argatu Rabbiif jedhee yoo soomedha.

Mindaa soomaa keessaa hadiisa tokko dabaluun haa xumurru. Sahl Bin Saâ€™™d akka gabaasetti Ergamaan Rabbii (SAW) akkana jedha:

â€œJannata keessa balbala Ar-Rayyaan jedhamu jira. Guyyaa Qiyaamaa warroonni soomaa turan isa keessaan seenu. Warra sooman malee namni biraa isaan waliin hin seenu. Akkana jedhama: â€œAkka balbala kanaan seenaniif warroonni soomaa turan eessa jiruu?â€™™ Yommuu cufti (hundi) isaanii seenan, balballi kuni ni cufama. Sana booda eenyullee isa keessaan hin seenu.â€• ([Sahiih Musliim](#) 1152)

Guduunfaa

âžSoomni qaama ykn boca fi ruuhi/lubbuu qaba. Qaamni ykn bocni soomaa nyaata, dhugaati, qunnamtii saalaa fi wantoota sooma balleessan biroo dhiisudha. Ruuhiin/lubbuun soomaa nafsee ofii Rabbiif ajajamu irratti sassaabu, wantoota Inni dhoowwe hunda irraa fageessudha. Jecha biraatin, jaalala Rabbii fi mindaa Isaa barbaadun hojii gaggaarii baayâ€™™isanii hojjachuu fi hojii badaa hundarraa fagaachudha.

âž|**Kaayyoon soomaa inni guddaan:** nafsee hojii badaa fi fedhii qullaa irraa qulqulleessu, Rabbiin akka sodaatan, naamusaa fi murtiwwan Islaamaa akka hordofan namoota leenjisu, hiyeeyyif mararfachuu, wal dandaâ€™uu, obsaa fi ijjannoo akka qabaatan barsiisu. Mindaa Guddaa Rabbii oltaâ€™aa bira jiru akka dharraâ€™anii fi kajeelan taasisudha.

âž|Miâ€™aan guddaan gara fuunduraatti argatan hadhaa fi ulfaatinna amma keessa jiran nama dagachiisa.

Kitaabban wabii:

[As-sawmu wa ramadaanu fii sunnati wal Qurâ€™aani](#)-Fuula 129-138, Abdurahmaan Habankaa
Kitaabban Tafsiir: Tafsiir Saâ€™diyy, Zaadul Masiir

Date Created

May 4, 2019

Author

admin